

TIJDSCRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

9^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1901

**Iets over het Vettewariersgilde te Middelburg
en over een tot nu toe onbekenden
begrafenispenning van dit gilde.**

„Wy achten het voor een aangenaam tijtverdrif
„ons selven te vermaecken in eygen oudheden: daer-
„toe heeft ons de begeerte tot het algemeen welwesen
„van het vettewarygilde een bysonder spoor geweest.
„Het heeft ons gelust ordentelijk te laten verschry-
„ven alle de voorrechten en ordonnantien die Haar
„Edelachtbaarheden tot welwesen van het gemeene
„gilde in den jare 1593 hebben vergunt, mitsgaders
„alle de ampliatiën die van tijt tot tijt daar zijn by
„gedaan . . . . .

„Wy willen hopen, dat onse naarcomelingen dit
„alles met zooveel vermaack sullen doorsnuffelen, als
„wy het met yver voor het gemeen hebben 't zamen
„gesteld, soo sal onsen geringen arbeyt niet ydel
„geacht werden maer den bescheydenen sal altijd
„connen afnemen hoe dat wy zijn geweest.”

Aldus schreef in den jare 1698, ABRAHAM

ROOSE, deken van het Vettewariersgilde te Middelburg, in de voorrede van het prachtige Privilegeboek door hem vervaardigd en versierd met afbeeldingen der wapens van voormalige overdekens van het gilde.

Men kan nagaan, dat dit in rijken prachtband gebonden boek spoedig een „Danckbaere erkentenis” van Deken en Beleders van het gilde uitlokte, wij lezen dan ook op de volgende bladzijde:

„De welstand van het volck bestaat in wel te letten,
 „Op haar oud voorrecht en op redelycke wetten,
 „Sulcx is zoo billick, dat een ider zijn gemoet,
 „Getuygt, dat borgerrust door wetten werd gevoet
 „Soo zijn wy oock verplicht om danckbaarlijk 't erkenne —
 „Ons overheden, die soo gunstig door haar penne
 „Tot welstand van dit gild dees wet gegeven heeft
 „Waardoor dat ider lid van ons gerustlijck leeft
 „*Wy, die in talrijckheyt en menicht overtreffen*
 „Al d'andere gildens, hoeft voor hoeft; seer wel beseffen
 „Hoe ons oock schuldige plicht steeds nootsaackt dese wet
 „'t Omhelsen, en met een oock 't oude voorrecht.”

Wij willen ons niet langer met deze rijmelarij bezighouden, maar kijken liever het prachtige boek wat verder in, om daaruit het een en ander omtrent dit uitgebreide gilde te weten te komen.

Uit de rekeningboeken 1), die evenals het Privilegeboek in de Oudheidskamer op het Raadhuis worden bewaard, zullen we daarna opteekenen, wat omtrent het uitgeven van gildpenningen vermeld staat.

„Wy die in talrijkheyt en menicht overtreffen al d'andere gildens hoeft voor hoeft,” schreef de ons onbekende dichter in 1698. Die zelfde talrijkheid was oorzaak, dat in 1593 het toen aanwezige crammersgild gesplitst werd en daar o. a. een afzonderlijk gilde van de vettewariers, kaas- en melkvercoopers, potten-, kannen- en glazenvercoopers, mitsgaders heye- en ryse en besemvercoopers uit samen te stellen, die „bequamelijck souden werden geregeert by deken en beleders, daerover aantestellen.” In nog vroegeren tijd heette het Gilde van kaersghieters en vettewarē; het kreeg in 1430 een nieuwe keur en ordonnan- tie 2), waarin' we o. a. lezen, dat wie valsch gewicht gebruikte, boete beliep, terwijl schalen en gewichten voor zijn deur stuk geslagen werden. Verschillende zaken als boter, kaas, vorkstelen, houten lepels, enz., mocht men toen slechts in „peñewaarde” (penningwaarde) ver-

---

1) Privilegeboek en rekeningboeken zijn mij door het Stedelijk Bestuur welwillend ter inzage afgestaan.

2) DE STOPPELAAR. *Inventaris van het Oud-Archief van Middelburg*, 1217—1581, n°. 166.

koopen. Men mag dus aannemen, dat het gilde der vettewariers tot de oudste van Middelburg heeft behoord.

Het ligt niet in mijn bedoeling de geschiedenis van het gilde te gaan verhalen, ik wensch slechts enkele eigenaardige zaken te vermelden.

Wie in het gilde wilde komen, moest poorter zijn van Middelburg, dat sprak van zelf. Men betaalde 20 β gr. vl. als inleggeld en voorts voor „willecomme” twee stoopen Rijnsche wijn, of „de weerde van dien.” Het jaargeld bedroeg in 1593 twee β gr. vl.

Zij hadden nu het recht hun winkels of magazijnen te openen, maar bij ordonnantie was het verboden iets anders daarin te hebben dan: „Boter, kaas, speck, gekoockte en gezou- „ten hammen, gekoockte tongen, roet ofte talck, „kaarsen, seepe, weidassen, potasschen, raap- „en lijnsaatoly, wit zout by groote en kleyne „marckte, grutte-, haver- en geerstegort, mos- „tert, solferpriemen, allerhande soorten van „heye- en ryze besems, vlercken, potten, pan- „nen, alderhande aerde geleyers en glaswerck, „Danswijkse flessen en voeders, stroo- en „biesen matten, honick, sousicen, asuyn, eye- „ren, gist, klein bier en sant.” Wie andere dingen dan de opgenoemde verkocht werd be- boet.

Deken en beleders gingen er viermaal in een jaar op uit om dat alles te onderzoeken. En wie bij zoo'n gelegenheid deken of beleders „dus in 't feyt van haarlieder officie susinieerde, 't sy met woorden ofte wercken”, die werd nogmaals beboet.

Er waren in Middelburg twee marktdagen, 's maandags en donderdags; buiten die beide dagen was het verboden iets op straat te verkoopen.

Nu waren de standplaatsen op de groote markt, waar de vrije jaarmarkt ook gehouden werd, niet alle gelijk voordeelig, vandaar dat bepaald werd, dat viermaal in een jaar over het staan van de kramen op de markt zou gecaveld, d. i. geloot worden.

Die cavell moest beginnen aan 't oost-einde der markt aan de zuidzijde, dus op het punt waar Langedelft en Burcht te samen kwamen. Dat deel was niet alleen toen, maar nog heden ten dage het drukst bezochte punt.

Kwam men er voor den eersten keer, dan was het verplichtend zijn kraam aan de noordzijde westelijk van het plein, hoek Vlasmarkt, op te slaan. Dat winkeltje mocht niet worden opgesteld naar keuze van den eigenaar; de ordonnantie gaf aan, dat alle kramen even hoog van „schragen en ook

van vorsten" moesten zijn, dit werd aldus bepaald met het oog op wind en regen. Ook was het verboden ze wijder te maken dan 9 stadsvoeten.

Van af half „Maarte tot Baefmisse toe als de klokke zeven sloeg" en het overige van het jaar om 8 uur, moest men op de markt present zijn, wie er op die uren niet was, werd „uytgekraamt" en mocht dien dag niet meer opslaan.

Een punt van groote zorg waren de maten en gewichten. Deken en beleeders, kortom het uitvoerend bestuur, mochten op ieder uur van den dag deze in de winkels gaan onderzoeken, en zij waren verplicht vooral op den laatsten ijk der stad te letten. Waren de schalen ongelijk, dan moesten ze in orde worden gebracht „door loot aan de snoeren van de schalen vast te maken en geenszins niet met losse ingelegde waren als kaes of diergelijcke, gelijk voor desen — en ook nog wel in later dagen! — wel pleeg te geschieden."

Daarenboven had men geen vrijheid zooveel gewicht in huis te hebben als men verlangde. „Om de fraude te remedieeren die begaen werden in 't recht van de balans," werd den 28 maart 1538 aan balansmeesters opgedragen toe te zien, dat kruideniers, vettewariers en anderen, zich met gewichten „geneerende" geen

hooger gewicht in hunne huizen hadden of gebruikten dan $22\frac{1}{2}$ ℥. 1)

In 1581 kwam die zaak op nieuw ter sprake, niemand mocht in huis of in zijn kraam hooger wegen dan 22 ℥. Ten gerieve van het publiek zou echter op de marktdagen en ook des Zaterdagds een balans op de markt worden gebracht voor het wegen van vleesch, boter, enz., tot een gewicht van 200 pond. 2) Van stadswege bouwde men er een tentje voor.

Wat het gewicht zelf betrof, men zal in hoofdzaak het middelburgsche hebben gebruikt. Dit was verdeeld in 8 ons = 32 lood, ieder lood in 8 achtstelooden; het stond in verhouding tot het hedendaagsche nederl. pond als 1 ned. pond = 3) 2 pond, 4 looden, 1.4 achtstelooden. Het woog 469.4 wichtjes.

In 1508 zond men iemand van hier naar Antwerpen om looden en koperen gewichten te halen, want regeering en poorters hadden besloten, het gewicht alhier gelijk te maken

1) Uit het Register ten Rade der stad Middelburg 1599—1614. Excerpt in m.s. van H. M. KESTELOO, dat mij door den schrijver welwillend is ter inzage verstrekt.

2) Loc. cit. n°. 3566.

3) J. DE KANTER. Handboekje voor de ingezetenen der Provincie Zeeland, inhoudende: Vergelijking der aldaar in gebruik geweest zijnde maten en gewigten met die van het metrieke of nieuwe ned. stelsel. Middelburg 1852 blz. 42.

met dat van Antwerpen. 1) Het oude antwerpsche gewicht woog 470.2 wichtjes.

Ongeveer een eeuw later schijnt dit middelburgsch-antwerpsche gewicht nog in gebruik te zijn geweest, ofschoon men er ook al niet mede tevreden was, want den 12 aug. 1606 hadden deken en beleders van het kruideniersgilde en eenige kooplieden bij Weth. en Raad een klacht ingediend, dat het gewicht van Amsterdam 5 ten 100 zwaarder was dan dat van Middelburg—Antwerpen, en daar dit last veroorzaakte, beloofden W. en R., dat het middelburgsche pond aan 't amsterdamsche zou worden gelijk gemaakt. 2) Dit amsterdamsche pond woog, volgens DE KANTER, 494.1 wichtjes.

De nieuwe toestand schijnt niet aan aller verwachting te hebben beantwoord, want we lezen dat in 1608 eenige kooplieden en gilden werden gehoord, naar aanleiding van hunne klachten aangaande de zoo even vermelde verzwaring van het gewicht.

Het resultaat van deze bijeenkomst is geweest dat alles weer op den ouden voet werd hersteld.

---

1) H. M. KESTELOO, De stadsrekeningen van Middelburg 1500—1549. In Archief Zeeuwsch Genootschap, deel VI blz. 353.

In een rekening van 1529/30 wordt gesproken van een uurwerk dat woog 4760 ℥ middelburgsch groot gewicht, ook antwerpsch gewicht genoemd.

2) Reg. ten Rade, blz. 167. H. M. KESTELOO, m. s.

„Op den marktdag”, vermeldt het Register ten Rade, „na de trèves (25 april 1609), zal worden afgekondigd, dat het gewicht hier blijven zal op den ouden voet, gelijk met het antwerpsch gewicht.”

Een aantal looden gewichten, gestempeld met „de hand” van antwerpen, vond ik onlangs in een middelburgsch huisgezin terug. Zij wegen respektievelijk 470, 117.5 en 59 wichtjes.

Een bron van groot verdriet en van voortdurende oneenigheid, waren de leurders van buiten de stad, die met hunne schepen binnen kwamen. De een of andere gildebroeder profiteerde daar dan van en kocht op zeer voordelige voorwaarden de waren, die zij hadden medegebracht. Om deze onrechtvaardigheid ten opzichte der overige leden van 't gilde te voorkomen, werden bepalingen gemaakt, dat de leurders hunne goederen niet uit de schepen aan wal mochten brengen, alvorens de knape alle gildebroeders bijeen had geroepen, en dus een ieder in de gelegenheid werd gesteld zijn voordeel er mede te doen.

Kwam een medelid te overlijden, dan waren de overige leden verplicht hun overleden confrère de laatste eer te bewijzen; zij werden daartoe door den knape bij „vernachte wete” opgeroepen. Bij die gelegenheid heeft hij als

kontrolemiddel een begrafenispenning uitgereikt. 1)

Een dergelijke hoogst zeldzame penning van het jaar 1648, bevindt zich in mijne verzameling.

Het schijnt, dat de knaap voor dat oproepen een vaste belooning ontving en wel van één schelling vlaamsch. Dat was ten minste zóó in 1670. De vettewarriers vonden dit, en terecht, een veel te kleine toelage, vandaar dat zij aan de stadsregeering een rekest indienden om een ampliatie op hunne ordonnantie te mogen ontvangen, waarin zou worden opgenomen, dat de knape voortaan een pond vlaamsch voor het bijeenroepen der broeders zou ontvangen. Immers schrijven zij „Uw Edel Achtbare connen wel oordeelen of bemercken, dat „men geen 500 menschen voor een schellinck „ter begraevinge kan bidden (d. i. oproepen) „daer twee dagen werck aan is.” De regeering, hun verzoek zeer billijk vindende, stond toe, dat hij voor het oproepen van het geheele gild een pond vlaamsch zou mogen eischen, voor het halve 10 schellingen, en voor het waar-
schuwen van een kwart van 't gilde 5 sch. vl.,

---

1) Zij zullen bij het overlijden van een gildebroeder of zuster gehouden zijn te compareren ter begraevinge op de boete van 12 gr. vls. en zullen de laatst Incomelingen gehouden zijn den overledene ter aerden te dragen, of iemand van de gildebroeders uyt haarlieden name daer toe te verwittigen, mits daertoe gehad hebbende een vernachte wete op de verbeurte van 2 sch. gr. vls.

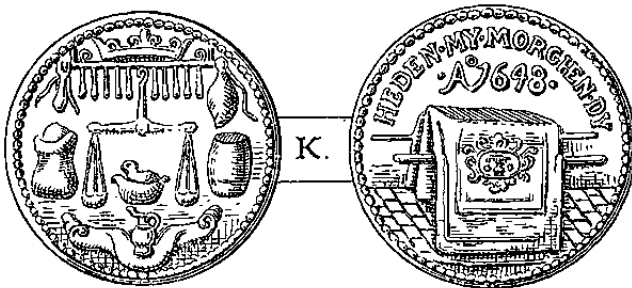
„gelijck alle knapen van vry kleynder gildens dit evenzoo deden.”

Laten wij nu, na deze kleine inleiding, met behulp van de drie nog aanwezige rekeningboeken, nagaan, welke uitgaven op het punt van penningen daarin worden verrekend.

Mr. J. DIRKS beeldt in zijn standaardwerk drie verschillende penningen van dit gilde af. Het zijn de nommers 48, 49 en 50 van plaat LXXI. MINARD VAN HOORENBEKE vermeldt slechts den eersten en laatsten. (n°. 390 en 391).

DIRKS n°. 48, van geel koper, heeft datum noch opschriften, het gildenummer uitgezonderd. Deze penning draagt echter bij MINARD het jaartal 1647 daarop gegraveerd.

Van deze penningen, die aan beide zijden bijna gelijk zijn en waarvan ik drie onderling in teekening der figuren afwijkende stempels bezit — gildenummers 30, 51 en 83 — bestaat een begrafenispinning, die tot nu toe niet was teruggevonden.

De voorz. vertoont die zijde van den klei-

nen geelkoperen penning (DIRKS n°. 48) waarop tusschen de weegschalen een botervlootje? is afgebeeld, terwijl op de keerzijde een lijkbaar zichtbaar is, in het midden waarvan de attributen van het gild, kaarsen, hammen en een stapel kazen? in een fraaie cartouche zijn aangebracht. Het gewone omschrift, aan alle middelburgsche begrafenis-gildepenningen eigen, het „HEDEN · MY · MORGHEN · DY” is ook hier aanwezig. Daaronder: · A°. 1648 ·

Of oudere penningen van dit gilde bestaan hebben, is niet te zeggen, daar de bewaard gebleven rekeningboeken eerst met het jaar 1670 aanvangen. Denkelijk zijn de kleine geelkoperen penningen tot 1684 in gebruik gebleven, toen zij, zooals we zullen zien, door een tinnen exemplaar zijn vervuuld.

Vermoedelijk hebben de volgende posten op den kleinen penning van 1647 betrekking. (DIRKS n°. 48, MINARD VAN HOORENBEKE n°. 390.)

1670. Ik (HENDRIK DAVIDSEN) bekenne ontfangen te hebben van het maken van penningen van het gilde . . . . . £ 0.4.4.
1670. Item betaelt aan MATTHIS HOOFFT over 't maken van 50 nieuwe penningen en vernomberen van de ouwe . . . . . £ 8.0.10.
1671. Item betaelt aan MATTHIS HOOFFT over 't maken van 50 nieuwe penningen en eenichte te vernomberen . . . . . £ 8.0.10.

Uit deze posten blijkt, dat toen geen nieuwe stempel is gebruikt, want de bestaande werden met nieuwe nummers voorzien en ook dat de penningen ongeveer 19 st., met het vernummeren er bij, hebben gekost. Een zeer hoog bedrag voor dezen kleinen penning, dat voor de gildeckas bij het voortdurend toenemen van het aantal leden, bezwarend moet zijn geweest. Misschien werd daarom besloten een penning in het veel goedkoopere tin te doen vervaardigen. Dit had in 1684 plaats, toen deken JOH. SCHOONAKKER het eerst in eene rekening van dat jaar van „tynne penningen” melding maakt en een nieuwe stempelvorm werd aangeschaft.

1684. Betaelt aan GILLYS van de gilde over maeken van den cooppere vorm om penningen in te gieten . . . . . £ 3.6.8.
1684. Betaelt aan mijnselven (den genoemden JOH. SCHOONAKKER) voort maeken van 200 tynne penningen en teyckenen saemen . . £ 1.16.
- 1688 Betaelt aan FILIPS van den gilde voor 't maecken van 52 penningen voor 't gilde. £ 1.9.
1688. Betaelt aan ANTHONY GERRETSEN voor 't teekenen van 125 penningen. . . . . £ 0.8.

Deze tinnen penningen (DIRKS pl. LXXI n°. 49), hoewel van grooter formaat, waren

evenwel minder kostbaar. Zij kostten dan ook slechts 1 st. in den beginne, later iets meer dan 3 st. per stuk, terwijl voor de kleine koperen, zooals wij gezien hebben, ongeveer 19 st. in rekening werd gebracht.

In het jaar 1698 verscheen het rijk versierde privilegeboek, dat aan den overdeken PALMA DE ST. FUENTES was opgedragen. Een gebeurtenis van gewicht, die het verklaarbaar maakt, dat men in plaats van den eenvoudigen tinnen, liever een van meer kunstzin getuigenden gildepenning, als in harmonie met de feestelijkheden bij het verschijnen van een nieuw privilegeboek, wenschte te bezitten.

Zoo kwam de fraaie artistieke penning van 1698 (DIRKS pl. LXXI n°. 50), tot stand. 1) In de volgende rekening van 7 oktober 1699 wordt hierover verslag uitgebracht. De rendant brengt een som van £ 33 5 β 2 gr. vl. „in uitgeef voor soo veel heeft gekost de silver gedreven model met desselfs nagegoten mettale penningen, om de gildebroeders daermeede ter begraaffenis en anders te dagvaarden, mitsgaders oock hetgeen betalt is voor het nieuw verschreven privilegieboek.”

---

1) Deze heeft het aardige opschrift:

DAT WELVAART EN SEGEN SY RYCK EN MILDE
BY AL DE LEDEN VAN T VETTE WARY GILDE

Aan ANTHONIS FELLES voor het maken van 152 mettale penningen volgens beding tot 10 stuyver het stuck, waeraf is gerekent eenig oud koper . . . . . £ 12 4 β.

Jammer genoeg is in de rekeningen verder niets meer over deze penningen vermeld, zoodat wij niet te weten zijn gekomen, wie de vervaardiger is geweest van dezen gedreven zilveren gildepenny en naar wiens teekening het model is vervaardigd.

In het Zeeuwsch Genootschap is een prachtige zilver vergulde penny van 1698 aanwezig.

In een rekening van 1717—19, dus een twintigtal jaren later, wordt voor het maken van 2 penningen £ 0.2β berekend. Ze zijn dus van 10 st., zooals ze door ANTH. FELLES zijn geleverd, op 6 stuivers teruggebracht.

1747. Aan CORNELIS BLAAUWBEEN voor het vergulde van een sulvere penny ter gedagtenisse aan onzen nieuwen aangestelden heer overdeken d. hr. mr. DANIEL TULLEKEN 1) . £ 0.18.8.

---

1) Er bestaat een fraai ex-libris van mr. DANIEL TULLEKEN (o. a. te vinden in het *Register op de Resolutien van de Staten van Holland en West-Friesland* 1564—1575. Men ziet Minerva gezeten te midden van boeken, globes, zuil en andere attributen, alles door een lint omgeven. Omschrift: Mr. DAN. TULLÉKEN, Toparcha Meliskerk et Mariëkerkæ Medioburgens: consul. Onderaan staat: Repos ailleurs, en op de beide uiteinden van het lint: SCHOUMAN del. P. W. VAN MEGEN sculp.

1748. Betaalt aan den zulversmit JAN TAARLING voor een zulvere penning . . . . £ 1.12.8.
1803. Betaald aan den zilversmit J. ROELOFSE voor het maken en leveren van twee zilveren in 't vuur vergulde gildepenningen, volgens rekening en quitantie . . . . . £ 3.15.
1806. Betaald aan den zilversmit J. C. HOKKE voor het maken en leveren van een zilver in 't vuur vergulden zulveren penning, volgens rekening en quitantie . . . . . £ 1.19.
1808. Betaald aan den zilversmit ROELOFSE voor het maken en leveren van twee zilveren in het vuur vergulde gildepenningen, voor de nieuw benoemde commissarissen, volgens rekening en quitantie. . . . . £ 4.18.8.

Meer posten over geleverde penningen zijn in de rekeningen niet te vinden, trouwens in 1808 waren de dagen van het gilde geteld. In 1795 reeds waren de moeilijkheden begonnen, toen de Vergadering van de Represen-
tanten van het volk van Zeeland geld noodig had en Middelburgs ingezetenen hun goud en zilver aan dien geldnood moesten offeren. Ook de gildegooederen, niettegenstaande vele rekes-
ten, deelden in ditzelfde lot. Zoo gingen de fraaie zilveren bezittingen van de vettewariers, volgens een verantwoording van het jaar 1797, naar den smeltkroes, waarvoor een som van

£ 92.6.9. aan hen werd uitbetaald. Het ging niet meer met de gilden; wel is waar probeerde men in 1807 nog een verzoekschrift aan den Koning in te dienen tot instandhouding er van, waarvoor de Vettewariers £ 1.2.10. betaalden, het mocht niet baten, het vettewariersgilde sloot den 23sten november 1810 zijn laatste rekening.

Dat het gilde niettegenstaande de bezwarende moeilijkheden, op het laatst der 18^e eeuw nog finantiëel in bloei verkeerde, bewijst wel o. a. het uitreiken van zoovele zilververgulde penningen. Aan geld ontbrak het hun schijnbaar niet, want hun maaltijd kostte in 1804 de enorme som van £ 197.19. waaronder een bedrag van £ 84.14.19. aan wijn.

Dit was vrij wat hooger dan toen men volgens opgaaf, van 1669, bij het verkiezen van een nieuwen deken, een maaltijd aanrichtte, waarvoor slechts £ 64 in rekening werd gebracht.

Het behoeft niet verzekerd te worden, dat in de rekeningboeken posten van allerlei aard voorkomen, die een blik doen slaan in het maatschappelijk leven onzer gildebreders.

Zoo las ik van sommen gelds, die betaald werden voor het lossen van een zoon of knecht, die door de Turken gevangen was; zeer vele andere, het fraai gekleurde gildeglass in de nieuwe kerk, dat hun toebehoorde, betreffende.

Dit raam in 1664 ten geschenke gegeven, kostte de belangrijke som van £ 74.16.6.

In 1804 betaalde men £ 2.— voor het uitnemen der wapenschilden uit dit glas — wij waren toen in den anti-wapentijd —, het laatste wat men omtrent het fraaie gildeglass vernomen heeft; sedert is het sieraad spoorloos verdwenen.

Deken ABRAHAM ROOSE heeft, zooals de voorrede van het privilegeboek verhaalt, in hoofdzak de geschiedenis van het gilde bijéén geschreven „tot vermaak van zyne naarcomelingen” en opdat „de bescheydene tevens zou kunnen weten hoe de gildebroeders zijn geweest.” Welnu wat mij betreft, ik heb met „veel vermaak” die oude zaken doorgesnuffeld en vertrouwende, dat ook anderen er eenigszins belang in zullen stellen, heb ik het bovenstaande medegedeeld.

Middelburg 1900.

MARIE DE MAN.
